

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 24 Temmuz 2015
Sayı : 197

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi gerekçesi ile birlikte ektedir.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz.

Av. Muharrem ERKEK
Çanakkale Milletvekili

Gürsel TEKİN
İstanbul Milletvekili

Özgür ÖZEL
Manisa Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

TEMM KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LIGI
24 Temmuz 2015
Numara:

TBMM GENEL EVRAK
24 Temmuz 2015
No: 10109

GEREKÇE:

Birleşmiş Milletlerin (BM) 1984 tarihli “İşkenceye Karşı Sözleşme”sinde işkence şöyle tanımlanmaktadır:

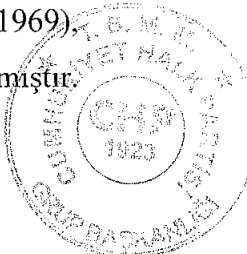
“Bir kişiden veya üçüncü bir şahıstan bilgi almak, o kişinin veya üçüncü bir şahsın itiraf etmesini sağlamak, o kişiyi veya üçüncü bir şahsı işlediği veya işlediğinden şüphelenilen herhangi bir eylemden dolayı cezalandırmak, her tür ayırimcılıktan kaynaklanan herhangi bir nedenle söz konusu kişiyi veya üçüncü bir şahsı korkutmak veya zorlamak amacıyla, kamu görevlisi veya resmi görevli olarak hareket eden herhangi bir şahsın rızası, emri veya göz yummasıyla, söz konusu kişiye acı vermek veya canını yakmak kastıyla yapılan zihinsel ve/veya fiziksel herhangi bir hareket işkencedir.”

Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışlar, Türk Ceza Kanunu’nda (TCK) da “işkence” olarak nitelendirilmektedir.

1982 Anayasası’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” kenar başlıklı 17. maddesi “Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.” biçiminde açık bir düzenlemeye gitmiştir. Anayasa başta olmak üzere TCK ile de kesin biçimde yasaklanan işkence konusunda, ülkemizin belleği kötü hatıralarla doludur.

İşkencenin; siyasal, felsefi, ırki veya dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi insanlığa karşı suç niteliğini doğurmaktadır. Özellikle 1980 askeri darbesi sonrası sistemli biçimde artan işkencenin, sistemli bir eylemden çıkarılması amacıyla uluslararası ve ulusal girişimler bulunmaktadır.

İşkence, evrensel bir şekilde öncelikle insan haklarının gelişmesinde bir temel taşı belge niteliğinde olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi tarafından yasaklanmıştır. Beyannamenin 5. maddesinde işkence görmeme hakkını; “Hiç kimseye işkence ve zulüm uygulanamaz, insanlık dışı ya da onur kırıcı biçimde davranılamaz, ceza verilemez” şeklinde tanımlamıştır. İşkence yasağı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950), Birleşmiş Milletler Sivil ve Medeni Haklar Sözleşmesi (1966), Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi (1969), Afrika İnsan ve Halk Hakları Şartı (1981) gibi belgelerle de koruma altına alınmıştır.

Uluslararası insan hakları sözleşmelerinin yanında, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (1984), Avrupa İşkenceyi önleme Sözleşmesi (1987) gibi sözleşmelerde özel olarak işkencenin önlenmesi ve cezalandırılması amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca, Uluslararası Ceza Mahkemesinin kurulma belgesi olan Roma Statüsü, Uluslararası İnsancıl Hukuk belgeleri olan Cenevre Sözleşmeleri ile de işkence yasaklanmıştır.

Uluslararası insan hakları hukuku ve insancıl hukukun işkenceyi her koşulda yasaklamış olmasına karşın, dünya ülkelerinin yarısından fazlasında kötü muamele ve işkence yapılmaktadır. Koşulsuz şartsız yasaklanmış olmasına karşın, işkencenin bütün dünyada bu kadar yaygın olarak uygulanması, yasaklama ve uygulama arasındaki bu çarpıcı karşıtlık, bireyleri işkence ve kötü muameleden korumak için devletlerin etkin önlemleri tanımlayıp, uygulamaya koymaları gerektiğini de sergilemektedir. Ülkemizde de bu konuda atılması gereken adımlar olduğu, kamuoyunca tartışılmaya devam edilmektedir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) "Kişilerin Uğradığı Zararlar" başlıklı 13. Maddesinde 2002 yılında yapılan düzenleme ile işkence ve kötü muamelenin engellenmesi amaçlamıştır. Buna göre: "İşkence ya da zalimane, gayri insani veya haysiyet kırıcı muamele suçları nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince verilen kararlar sonucunda Devletçe ödenen tazminatlardan dolayı sorumlu personele rücu edilmesi hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır." Ancak; bu düzenlemenin yeterli olmadığı açıktır. Daha net ve kesin çerçeveli bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu konusunda kamuoyunda görüş birliği bulunmaktadır.

Bunlarla birlikte, toplumsal gösterilerde polisin orantısız şiddet uygulaması ve artık bu şiddetin uzuv kaybına ve hatta can kaybına neden olması da kötü muamele konusunda önemli örneklerdir. Türkiye'de güvenlik kuvvetleri 1989'dan 2015'e kadar en az 350 çocuğun ölümüne sebep olmuştur. 2014 yılında Berkin Elvan'ın katledilmesinin ardından, 20 Temmuz 2015'te İstanbul'da henüz 7 yaşında Mustafa Gökalgp Düşün'ün polisin attığı gaz kapsülüyle yaralanması ve hâlâ yoğun bakımda tedavi görüyor olması sorunun gün geçtikçe büyüdüğü ve cezasızlığın orantısız şiddeti teşvik ediyor olduğu biçiminde yorumlanmaktadır. Kötü muamele ve orantısız şiddet uygulayan kamu personelinin yargılanması ve toplumun vicdanında da kabul görecektir sonuçlar alınmasının yanında, neden oldukları tazminat

cezalarının kendilerine rücu edilmesi zorunlu olmalıdır. Bu yolla daha çok Berkin Elvan ya da Mustafa Gökalg Düşün olayları yaşanmamasını sağlama yolunda adım atılabilir.

Bu bağlamda; 657 sayılı DMK'nın 13. maddesinde yukarıda bahsi geçen yetersizlik 2 açıdan ele alınmaktadır. İlk olarak, getirilen düzenlemede rücu yönetimin takdirine bırakılmıştır. İkinci olarak ise iç hukuk yollarından doğan zararların kapsam dışında tutulmuştur. Oysa iç ve dış hukukça kesinlikle yasaklanan işkenceye karışmış kamu personelinin, devleti uğrattığı maddi kaybın mutlaka kendisine rücu edilebilmesi gerekmektedir. Kamu personelinin, işkence ve kötü muamele nedeniyle devleti uğrattığı zararın "işkence görmüş kişi ve yakınlarının" da ödediği vergilerce karşılanması adil bir tutum değildir. Ayrıca; yalnızca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce verilen cezalar değil, iç hukuk tarafından zarara uğradığı tespit edilen cezaları kapsamı doğru bir uygulama olacaktır.

Yukarıda bahsi geçen nedenlerden dolayı işkence ve kötü muameleyle ilgili 13. maddede yer alan düzenlemenin, personele rücu ettirilmesinin "iç hukuku kapsayan" ve "zorunlu" olması biçiminde yenilenmesi uygun görünmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ:

MADDE 1- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 13'üncü maddesinde yapılacak değişikliklerle işkence, kötü muamele ve zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması nedeniyle hem AİHM hem de iç hukuk mercilerince verilen tazminat cezalarının sorumlu personele rücu ettirilmesinin zorunlu olması amaçlanmaktadır.

MADDE 2- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

**657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNUNDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 13'üncü maddesinin 2'nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“İşkence ya da zalimane, gayri insani veya haysiyet kırıcı muamele suçları ve zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince verilen kararlar sonucunda Devletçe ödenen tazminatlar bu eylemlerden sorumlu personele rücu edilmesi zorunludur.”

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 13'üncü maddesine aşağıdaki fıkra, 3'üncü fıkra olarak eklenmiştir:

“Türk Ceza Kanunu'nun 94, 95 ve 96'ncı maddelerinde yazılı işkence, zalimane, gayri insani ya da haysiyet kırıcı eylemlerden dolayı ve 256'ncı maddede yazılı zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması dolayısıyla ceza yargılaması sonucu kesin hükümle mahkûm olan kamu görevlilerine, ikinci fıkra hükmü gereği, mağdurun tedavi masrafları ile ödenen tüm tazminatların rücu edilmesi zorunludur.

MADDE 2- Bu kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

